

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ द्वितीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः ॥

एते वि द्विचत्वारिंशच्च ॥ 1 ॥

यो वै पवमानानामन्वारोहान् विद्वान् यजतेऽनु पवमानाना
रोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते श्येनोऽसि गायत्रच्छन्दा अनु
त्वा रभे स्वस्ति मा सम्पारय सुपर्णोऽसि त्रिष्टुप्छन्दा अनु
त्वा रभे स्वस्ति मा सम्पारय सघासि जगतीछन्दा अनु त्वा
रभे स्वस्ति मा सम्पारयेत्याहैते [1]

वै पवमानानामन्वारोहास्तान् य एवं विद्वान् यजतेऽनु
पवमानाना रोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते यो वै
पवमानस्य संततिं वेद् सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्र मीयते
पशुमान्भवति विन्दते प्रजाम्पवमानस्य ग्रहा गृह्यन्तेऽथ
वा अस्यैतेऽगृहीता द्रोणकलश आधवनीयः पूतभृत्तान्
यदगृहीत्वोपाकुर्यात्पवमानं वि [2]

छिन्द्यात्तं विच्छिद्यमानमध्वर्योः प्राणोऽनु विच्छिद्येतोपयामगृ

प्रजापतये त्वेति द्रोणकलशमभि मृशेदिन्द्राय त्वेत्याधवनीयद्विंशे
 देवेभ्य इति पूतभृतम्पर्वमानमेव तथ्सं तनोति सर्वमायुरेति
 न पुरायुषः प्र मीयते पशुमान्भवति विन्दते प्रजाम्॥ [3]

अपश्यन्तोऽग्नीषोमीयमात्मना परा त्रीणि च॥2॥

त्रीणि वाव सवनान्यथ तृतीयं सवनमव लुम्पन्त्यनं शु
 कुर्वन्त उपांशुं हुत्वोपांशुपात्रेऽंशुमवास्य तं
 तृतीयसवनेऽपिसृज्याभि षुणुयाद्यदाप्याययति तेनांशुमद्यदभि
 तेनर्जीषि सर्वाण्येव तथ्सवनान्यंशुमन्ति शुक्रवन्ति
 समावद्दीर्याणि करोति द्वौ संमुद्रौ विततावजूर्यौ पर्यावर्तेते
 जठरैव पादाः। तयोः पश्यन्तो अति यन्त्यन्यमपश्यन्तः
 [4]

सेतुनाति यन्त्यन्यम्। द्वे द्रधंसी सतती वस्त एकः
 केशी विश्वा भुवनानि विद्वान्। तिरोधायैत्यसितं वसानः
 शुक्रमा दत्ते अनुहाय जार्यै। देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा
 अकुर्वत ते देवा एतम्महायज्ञमपश्यन्तमतन्वताऽ-
 ग्निहोत्रं व्रतमकुर्वत तस्माद्विव्रतः स्याद्विरह्यग्निहोत्रं जुह्वति पौर्णमासं
 यज्ञमग्नीषोमीयम् [5]

प॒शुम॑कुर्व॒त दा॒र्श्यं॑ य॒ज्ञमा॑ग्ने॒यम्प॒शुम॑कुर्व॒त वैश्व॑दे॒वम्प्रा॑तः॒सव॑न
वरु॑णप्र॒घासा॑न्मा॒ध्यंदि॑न॒ः स॑व॒न॒ सा॒कमे॑धान्पि॒तृय॒ज्ञं
त्र्य॑म्बका॒ः स्तृ॒तीय॑स॒व॒नमे॑कुर्व॒त तमे॑षा॒मसु॑रा य॒ज्ञम॑न्ववा॒जिगा॑
ना॒न्ववा॑य॒न्तेऽब्रु॑वन्न॒ध्वर्त॑व्या वा इ॒मे दे॒वा अ॑भूव॒न्निति॑
तद॑ध्व॒रस्या॑ध्व॒रत्व॑न्ततो॒ दे॒वा अ॑भ॒वन्परा॑सु॒रा य॒ एवं
वि॒द्वान्त्सोमे॑न॒ यज॑ते॒ भव॑त्या॒त्मना॒ परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भव॒ति॥

[6]

वा॒चे रू॒पेभ्यो॑ व॒र्चो॒दा आ॑मया॒वी पञ्च॑त्वारि॒ःश॒च्चा॥३॥

प॒रिभू॑र॒ग्निम्प॑रि॒भूरि॑न्द्र॒म्प॑रि॒भूर्वि॑श्वान्दे॒वान्प॑रि॒भूर्मा॑ः॒ सह
ब्र॑ह्मव॒र्च॒सेन॒ स नः॑ प॒वस्व॒ शं ग॒वे शं ज॑ना॒य श॑म॒र्वते॒
शः॒ रा॑ज॒न्नोष॑धी॒भ्योऽच्छि॑न्नस्य ते रयि॒पते॒ सु॒वीर्य॑स्य
रा॒यस्पोष॑स्य द॒दितारः॑ स्याम। तस्य॑ मे रा॒स्व तस्य॑ ते
भ॒ख्यीय॒ तस्य॑ त इ॒दमु॑न्मृ॒जे। प्रा॒णाय॑ मे व॒र्चो॒दा व॒र्च॒से
प॒वस्वा॑पा॒नाय॑ व्या॒नाय॑ वा॒चे [7]

द॒र॒व्य॒क्र॒तुभ्या॑श्च॒र॒व्य॒भ्या॑म्मे व॒र्चो॒दौ व॒र्च॒से प॒वेथा॑ः॒
श्रो॒त्राया॑त्म॒नेऽङ्गे॑भ्य॒ आयु॑षे वी॒र्या॑य॒ विष्णो॑रि॒न्द्रस्य॒ विश्वे॑षां
दे॒वानां॑ ज॒ठर॑म॒सि व॒र्चो॒दा मे व॒र्च॒से प॒वस्व॒ कोऽसि॒ को

नाम॒ कस्मै॑ त्वा॒ कायं॑ त्वा॒ यं त्वा॒ सोमे॒नाती॑तृपं॒ यं त्वा॒
 सोमे॒नामी॑मद॒ सुप्र॒जाः प्र॒जया॑ भूयास॒ सुवी॒रो वी॒रैः
 सुव॒र्चा वर्च॑सा सु॒पोषः॑ पोषै॒र्विश्वे॑भ्यो मे रू॒पेभ्यो॑ वर्चो॒दाः
 [8]

वर्च॑से पवस्व॒ तस्य॑ मे रास्व॒ तस्य॑ ते भ॒खीय॑ तस्य॑
 त इ॒दमु॒न्मृ॑जे। बुभू॑षन्नवे॒ख्येतैष॑ वै पात्रि॒यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः
 प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व तर्प॑यति॒ स ए॑नं तृ॒प्तो भू॒त्याऽभि॑ प॒वते
 ब्र॒ह्मव॑र्चसका॒मोऽवे॒ख्येतैष॑ वै पात्रि॒यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः
 प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व तर्प॑यति॒ स ए॑नं तृ॒प्तो ब्र॒ह्मव॑र्चसेना॒भि प॒वत
 आ॒मया॑वी [9]

अवे॒ख्येतैष॑ वै पात्रि॒यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व
 तर्प॑यति॒ स ए॑नं तृ॒प्त आ॒र्युषा॑भि प॒वतेऽभि॑चरन्नवे॒ख्येतैष॑
 वै पात्रि॒यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व तर्प॑यति॒ स
 ए॑नं तृ॒प्तः प्रा॑णापा॒नाभ्या॑ वा॒चो द॑र॒क्ष॒क्रतु॑भ्यां च॒र॒क्षुभ्या॑
 श्रोत्रा॑भ्यामा॒त्मनो॑ऽङ्गै॒भ्य आ॒र्युषो॑ऽन्तरै॑ति ता॒ज॒क्म्र ध॑न्वति॥
 [10]

स्फ्यः स्वस्तिर्विघ्नः स्वस्तिः पर्शुर्वेदिः पर्शुर्नः स्वस्तिः।
यज्ञियां यज्ञकृतः स्थ ते मास्मिन् यज्ञ उप ह्वयध्वमुप मा
द्यावापृथिवी ह्वयेतामुपास्तावः कलशः सोमो अग्निरुप देवा
उप यज्ञ उप मा होत्रा उपह्वे ह्वयन्तान्नमोऽग्नये मखघ्ने
मखस्य मा यशोऽर्यादित्याहवनीयमुप तिष्ठते यज्ञो वै मखः
[11]

यज्ञं वाव स तदहन्तस्मा एव नमस्कृत्य सदः प्र
सर्पत्यात्मनोऽनात्यै नमो रुद्राय मखघ्ने नमस्कृत्या
मा पाहीत्याग्नीध्रं तस्मा एव नमडस्कृत्य सदः प्र
सर्पत्यात्मनोऽनात्यै नम इन्द्राय मखघ्न इन्द्रियम्मे वीर्यम्मा
निर्वधीरिति होत्रीयमाशिषमेवैतामा शास्त इन्द्रियस्य
वीर्यस्यानिर्घाताय या वै [12]

देवताः सदस्यार्तिमार्पयन्ति यस्ता विद्वान्सर्पति
न सदस्यार्तिमार्च्छति नमोऽग्नये मखघ्न इत्याहैता वै
देवताः सदस्यार्तिमार्पयन्ति ता य एवं विद्वान्सर्पति न
सदस्यार्तिमार्च्छति दृढे स्थः शिथिरे समीची मा९हसस्पात९

सूर्यो मा देवो दिव्याद॑ह॑स॒स्पातु वा॒युर॒न्तरि॑ख्यात् [13]

अ॒ग्निः पृ॑थि॒व्या य॒मः पि॒तृभ्यः॑ सर॑स्वती मनु॒ष्येभ्यो॑ देवीं
द्वारो॑ मा मा सं ता॑प्तम् नमः सद॑से नमः सद॑स॒स्पत॑ये
नमः स॒खीनां॑ पुरो॒गाणां॑ च॒र॒ख्युषे॑ नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृथि॒व्या
अहे॑ दैधिष॒व्योद॑त॒स्तिष्ठान्य॑स्य सद॑ने सीद॒ योऽस्म॑त्पाक॑तर॒
उ॒न्निव॑त॒ उदु॑द्व॒तश्च॑ गेष॒म्पात॑म्मा॑ द्यावापृथि॒वी अ॒द्याहः॑ सदो॒
वै प्र॒स॒र्प॑न्तम् [14]

पि॒तरोऽनु॑ प्र स॑र्पन्ति॒ त ए॑नमीश्व॒रा हि॑सि॒तोः
सदः॑ प्र॒सृप्य॑ द॒खि॒णार्ध॑म्परे॒ख्येता॑गन्त॒ पितरः॑ पि॒तृमा॑न॒हं
युष्माभि॑र्भूयास॑ सु॒प्र॒ज॒सो म॒यो यू॒य॒म्भूया॑स्तेति॒ तेभ्य॑ ए॒व
नम॑स्कृत्य॒ सदः॑ प्र स॑र्प॒त्यात्म॑नोऽना॒त्यै॑॥ [15]

वि॒श्व॒च॒र॒णो त्रि॒ष्टु॒फ॒ल॒न्द॒सु इन्द्र॑पीतस्य॒ नरा॑श॑संपीत॒स्याति॑ स्तु॒त॒स्तोम॑स्य जी॒वाय॑ नमो॑ वः पि॒तरो॑ बभू॒व

चतु॑श्च॒त्वारि॑श॒च॥ 5॥

भ॒र॒ख्येहि॑ मा वि॑श दी॒र्घायु॑त्वाय॑ श॒न्तनु॑त्वाय॑ रा॒य॒स्पोषा॑य॒
वर्च॑से सु॒प्र॒जा॒स्त्वाये॑हि॒ वसो॑ पुरो॒वसो॑ प्रि॒यो मे॑
हृदो॑ऽस्य॒श्विनो॑स्त्वा बा॒हुभ्या॑स॑ स॒ध्यास॑म् नृ॒च॒र॒ख्येसं॑ त्वा
दे॒व सोम॑ सु॒च॒र॒खा अव॑ ख्येष॒म् म॒न्द्राभि॑भूतिः॒ के॒तु॒र्य॒ज्ञानां॑

वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्यदितिरनाहतशीर्ष्णी
वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचर्षणे [16]

शम्भूर्मयोभूः स्वस्ति मां हरिवर्णं प्र चरं क्रत्वे दख्याय
रायस्पोषाय सुवीरतायै मा मां राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि
त्विषा वधीः। वृषणे शुष्मायायुषे वर्चसे॥ वसुमद्गणस्य सोम
देव ते मतिविदः प्रातःसवनस्य गायत्रछन्दस इन्द्रपीतस्य
नराशंसपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहृतस्योपहृतो
भरष्यामि रुद्रवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदो माध्यंदिनस्य
सवनस्य त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य नराशंसपीतस्य [17]

पितृपीतस्य मधुमत उपहृतस्योपहृतो भरष्याम्यादित्यवद्गण
सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस
इन्द्रपीतस्य नराशंसपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत
उपहृतस्योपहृतो भरष्यामि। आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः
सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य संगथे। हिन्वं मे गात्रा
हरिवो गुणान्मे मा वि तीतृषः। शिवो मे सप्तर्षीनुप तिष्ठस्व
मा मेऽवाङ्गाभिमति [18]

गाः। अपाम सोमममृता अभूमादर्शम् ज्योतिरविदाम

देवान्। किमुस्मान्कृणवदरातिः किमु धूर्तिरमृत मर्त्यस्य।
 यन्म आत्मनो मिन्दाभूदग्निस्तत्पुनराहार्जातवेदा विचर्षणिः।
 पुनरग्निश्चख्युरदात्पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः। पुनर्मे अश्विना युवं
 चख्युरा धत्तमख्योः। इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य
 [19]

शस्तोक्थस्य हरिवत् इन्द्रपीतस्य मधुमत् उपहृतस्योपहृतो
 भख्यामि। आपूर्याः स्था मां पूरयत प्रजया च धनेन
 च। एतत्ते तत् ये च त्वामन्वेतत्ते पितामह प्रपितामह ये
 च त्वामन्वत्र पितरो यथाभागम्मन्दध्वम् नमो वः पितरो
 रसाय नमो वः पितरः शुष्माय नमो वः पितरो जीवाय
 नमो वः पितरः [20]

स्वधायै नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरो
 घोराय पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्मास्तेऽनु
 येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां
 वसिष्ठा भूयास्त येऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्
 प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव॥
 [21]

यत्का॑मास्ते जुहु॑मस्तन्नो॑ अस्तु व॒यः॑ स्या॑म॒ पत॑यो
 रयी॑णाम्। दे॒वकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव॑यज॒नम॑सि मनु॒ष्यकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽ-
 व॑यज॒नम॑सि पि॒तृकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव॑यज॒नम॑स्यप्सु धौ॒तस्य॑
 सोम॑ दे॒व ते॒ नृभिः॑ सु॒तस्ये॒ष्टय॑जुषः॒ स्तु॒तस्तो॑मस्य
 श॒स्तोक्थ॑स्य॒ यो भ॑र्खो अ॒श्वस॑निर्यो गो॒सनि॑स्तस्य॒ ते
 पि॒तृभिर्भ॑र्खं कृ॒त॒स्योप॑हू॒त॒स्योप॑हूतो भ॒र्खया॑मि॥ [22]

ते पृषदाज्यम्राणो वै योनैः प्राणद्वाविंशतिश्च॥6॥

म॒हीना॒मप्यो॑ऽसि वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑ त॒नूर॑ऋ॒ध्यासं॑म॒द्य
 पृ॒षती॑नां॒ ग्रह॑म्पृषतीनां॒ ग्रहो॑ऽसि वि॒ष्णोर्हृ॑दय॒मस्ये॑कमिष
 वि॒ष्णुस्त्वानु॑ वि च॒क्रमे॑ भूतिर्द॒ध्रा घृ॑तेन॒ वर्ध॑तां॒ तस्य॑ मे॒ष्टस्य॑
 वी॒तस्य॑ द्रवि॑ण॒मा ग॑म्या॒ज्योति॑रसि वैश्वान॒रम्पृ॑श्नि॒यै दु॑ग्धम्
 याव॑ती॒ द्यावा॑पृथि॒वी म॑हित्वा याव॑च्च स॒प्त सि॒न्धवो॑ वि॒त॒स्थुः।
 ताव॑न्तमिन्द्र ते [23]

ग्रहः॑ स॒होर्जा॑ गृ॒ह्णाम्य॑स्त॒तम्। यत्कृ॑ष्णशकुनः
 पृषदा॒ज्यम॑वमृ॒शेच्छू॒द्रा अस्य॑ प्र॒मायु॑काः स्यु॒र्यच्छ्वा॑ऽवमृ॒शेच्च॑तु॒ष्पा
 ऽस्य॑ प॒शवः॑ प्र॒मायु॑काः स्यु॒र्यथ्स्क॑न्दे॒द्यज॑मानः प्र॒मायु॑कः
 स्यात्प॒शवो॑ वै पृषदा॒ज्यम्प॒शवो॑ वा ए॒तस्य॑ स्क॒न्दन्ति॑ यस्य॑
 पृषदा॒ज्यः॑ स्क॒न्दति॑ यत्पृषदा॒ज्यम्पुन॑र्गृह्णाति॒ प॒शूने॒वास्मै॑

पुनर्गृह्णाति प्राणो वै पृषदाज्यम्प्राणो वै [24]

एतस्य स्कन्दति यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति
यत्पृषदाज्यम्पुनर्गृह्णाति प्राणमेवास्मै पुनर्गृह्णाति हिरण्यमवधाय
गृह्णात्यमृतं वै हिरण्यम्प्राणः पृषदाज्यममृतमेवास्य
प्राणे दधाति शतमानम्भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय
आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठत्यश्वमव घ्रापयति प्राजापत्यो वा
अश्वः प्राजापत्यः प्राणः स्वादेवास्मै योनेः प्राणं निर्मिमीते
वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति
वैष्णव्यर्चा पुनर्गृह्णाति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञः सं
तनोति॥ [25]

शस्त्रं शस्त्रन्दुहान्द्वविंशतिश्च॥ 7॥

देवं सवितरेतत्ते प्राह तत्प्र च सुव प्र च यज्ञ
बृहस्पतिर्ब्रह्मायुष्मत्या ऋचो मा गांत तनूपाथ्साम्नः सत्या व
आशिषः सन्तु सत्या आकूतय ऋतं च सत्यं च वदत स्तुत
देवस्य सवितुः प्रसवे स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जम्मह्यः स्तुतं
दुहामा मा स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्रम् [26]

अस्यूर्जम्मह्यः शस्त्रं दुहामा मा शस्त्रस्य शस्त्रं

गम्यादिन्द्रियावन्तो वनामहे धुख्सीमहिं प्रजामिषम्। सा मे
 सत्याशीर्देवेषु भूयात् ब्रह्मवर्चसम्मा गम्यात्। यज्ञो बभूव स
 आ बभूव स प्र जज्ञे स वावृधे। स देवानामधिपतिर्बभूव सो
 अस्मा९ अधिपतीन्करोतु वयः३ स्याम पतयो रयीणाम्।
 यज्ञो वा वै [27]

यज्ञपतिं दुहे यज्ञपतिर्वा यज्ञं दुहे स यः स्तुतशस्त्रयोर्दोहमविष्ट
 यजते तं यज्ञो दुहे स इष्ट्वा पापीयान्भवति य एनयोर्दोहं
 विद्वान् यजते स यज्ञं दुहे स इष्ट्वा वसीयान्भवति स्तुतस्य
 स्तुतमस्यूर्जम्मह्यः३ स्तुतं दुहामा मां स्तुतस्य स्तुतं
 गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्रमस्यूर्जम्मह्यः९ शस्त्रं दुहामा मां शस्त्रस्य
 शस्त्रं गम्यादित्याहैष वै स्तुतशस्त्रयोर्दोहस्तं य एवं विद्वान्
 यजते दुह एव यज्ञमिष्ट्वा वसीयान्भवति॥ [28]

एनंसा विश्वकर्मन् यो दखिष्णां न संपिशीवी वैश्वानराश्चत्वारि९शब्द॥8॥

श्येनाय पत्वने स्वाहा वदथस्वयमभिगूर्ताय नमो
 विष्टम्भाय धर्मणे स्वाहा वदथस्वयमभिगूर्ताय नमः परिधये
 जनप्रथनाय स्वाहा वदथस्वयमभिगूर्ताय नम ऊर्जे
 होत्राणा९ स्वाहा वदथस्वयमभिगूर्ताय नमः पयसे होत्राणा९

स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः प्रजापतये मनवे स्वाहा
 वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः ऋतमृतपाः सुवर्वाट्स्वाहा
 वट्स्वयमभिगूर्ताय नमस्तृप्पन्ताः५ होत्रा मधोर्घृतस्य
 यज्ञपतिमृषय एनसा [29]

आहुः। प्रजा निर्भक्ता अनुत्प्यमाना मध्व्यौ स्तोकावपु
 तौ रराधा। सं नस्ताभ्याः५ सृजतु विश्वकर्मा घोरा
 ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यः। चख्षुष एषाम्मनसश्च संधौ
 बृहस्पतये महि षड्युमन्नमः। नमो विश्वकर्मणे स उ
 पात्वस्माननन्यान्सोमपान्मन्यमानः। प्राणस्य विद्वान्त्समरे
 न धीर एनश्चकृवान्महि बद्ध एषाम्। तं विश्वकर्मन् [30]

प्र मुञ्चा स्वस्तये ये भ्रूयन्तो न वसून्यानृहुः।
 यानग्रयोऽन्वतप्यन्त धिष्ण्या इयं तेषामवया दुरिष्ट्यै
 स्विष्टिं नस्तां कृणोतु विश्वकर्मा। नमः पितृभ्यो अभि
 ये नो अख्यन् यज्ञकृतो यज्ञकामाः सुदेवा अकामा वो
 दखिण्यां न नीनिम् मा नस्तस्मादेनसः पापयिष्ट। यावन्तो
 वै सदस्यास्ते सर्वे दखिण्यास्तेभ्यो यो दखिण्यां न [31]

नयेदैभ्यो वृश्चेत यद्वैश्वकर्मणानि जुहोति सदस्यानेव

तत्प्रीणात्यस्मे देवासो वपुषे चिकिथ्सत् यमाशिरा दम्पती
 वाममंश्रुतः। पुमान्पुत्रो जायते विन्दते वस्वथ विश्वे अरपा
 एधते गृहः। आशीर्दाया दम्पती वाममंश्रुतामरिष्टो रायः
 सचताः समोकसा। य आसिचथ्सदुग्धं कुम्भ्या सहेष्टेन
 यामन्नमतिं जहातु सः। सर्पिर्ग्रीवी [32]

पीवर्यस्य जाया पीवानः पुत्रा अकृशासो अस्य।
 सहजानिर्यः सुमखस्यमान इन्द्रायाशिरः सह कुम्भ्यादात्।
 आशीर्म ऊर्जमुत सुप्रजास्त्वमिषं दधातु द्रविणः
 सर्वर्चसम्। संजयन्खेत्राणि सहसाहमिन्द्र कृण्वानो
 अन्याः अधरान्सपत्नान्। भूतमसि भूते मा धा मुखमसि
 मुखम्भूयासम् द्यावापृथिवीभ्यां त्वा परि गृह्णामि विश्वे त्वा
 देवा वैश्वानराः [33]

प्र च्यावयन्तु दिवि देवान्दहान्तरिख्ये वयांसि
 पृथिव्याम्पार्थिवान्ध्रुवं ध्रुवेण हविषाव सोमं नयामसि। यथा
 नः सर्वमिज्जगदयख्यम् सुमना असत्। यथा न इन्द्र
 इद्विशः केवलीः सर्वाः समनसः करत्। यथा नः सर्वा
 इदिशोऽस्माकं केवलीरसन्॥ [34]

सवने वज्रमन्तर्धत्ते त्रीण्येतान्यखराणिन्द्रियमार्गान्दिनं सवनं त्रोटान्तामध्वर्युर्नैति वर्तयत्यष्टौ च॥१॥

यद्वे होताध्वर्युमभ्याह्वयते वज्रमेनमभि प्र वर्तयत्युक्थंशा
इत्याह प्रातःसवनम्प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यखराणि त्रिपदा
गायत्री गायत्रम्प्रातःसवनं गायत्रियैव प्रातःसवने
वज्रमन्तर्धत्त उक्थं वाचीत्याह माध्यंदिनं सवनम्प्रतिगीर्य
चत्वार्येतान्यखराणि चतुष्पदा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभमार्गान्दिनं सवनं
त्रिष्टुभैव माध्यंदिने सवने वज्रमन्तर्धत्ते [35]

उक्थं वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनम्प्रतिगीर्य सप्तैतान्यखराणि
सप्तपदा शक्करी शाक्करो वज्रो वज्रैणैव तृतीयसवने
वज्रमन्तर्धत्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अध्वर्युः स्याद्यो
यथासवनम्प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयेत्तेजः प्रातःसवन
आत्मन्दधीतेन्द्रियमार्गान्दिने सवने पशूस्तृतीयसवन
इत्युक्थंशा इत्याह प्रातःसवनम्प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यखराणि
[36]

त्रिपदा गायत्री गायत्रम्प्रातःसवनम्प्रातःसवन एव
प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो तेजो वै गायत्री
तेजः प्रातःसवनं तेज एव प्रातःसवन आत्मन्धत्त उक्थं

वाचीत्याह माध्यंदिनं सवनम्प्रतिगीर्य चत्वार्येतान्यखराणि
चतुष्पदा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभम्माध्यंदिनं सवनम्माध्यंदिन एव
सवने प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो इन्द्रियं वै
त्रिष्टुगिन्द्रियम्माध्यंदिनं सवनम् [37]

इन्द्रियमेव माध्यंदिने सवनं आत्मन्धत्त उक्थं
वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनम्प्रतिगीर्य सप्तैतान्यखराणि
सप्तपदा शक्करी शाक्कराः पशवो जागृतं तृतीयसवनं
तृतीयसवन एव प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो पशवो
वै जगती पशवंस्तृतीयसवनम्पशूनेव तृतीयसवन आत्मन्धत्ते
यद्वै होताध्वर्युमभ्याह्वयत आव्यमस्मिन्दधाति तद्यन्न [38]

अपहनीत पुरास्य संवत्सराद्गृह आ वैवीरञ्छोऽसा मोद
इवेति प्रत्याह्वयते तेनैव तदप हते यथा वा आयताम्प्रतीख्यत
एवमध्वर्युः प्रतिगुरम्प्रतीख्यते यदभिप्रतिगृणीयाद्यथायतया
समृच्छते तादृगेव तद्यदर्धर्चालुप्येत यथा धावञ्छो हीयते
तादृगेव तत्प्रबाहुग्वा ऋत्विजामुद्गीथा उद्गीथ एवोद्गातृणाम्
[39]

ऋचः प्रणव उक्थश्च सिनाम्प्रतिगुरोऽध्वर्यूणाम् य

ए॒वं वि॒द्वान्प्र॑तिगृणात्य॑न्ना॒द ए॒व भ॑व॒त्यास्य॑ प्र॒जायां॑ वा॒जी
जा॑यत इ॒यम्वै॑ हो॒तासा॑व॒ध्वर्यु॑र्यदासी॑नः श॒स॑त्य॒स्या ए॒व
तद्धो॑ता नै॒त्यास्त॑ इ॒व ही॑यमथो॒ इ॒मामे॒व तेन॑ यज॑मानो दु॒हे
यत्तिष्ठ॑न्प्रतिगृणात्य॑मु॒ष्या ए॒व तद॑ध्व॒र्युर्नै॑ति [40]

तिष्ठ॑ती॒व ह्य॑सावथो॒ अ॒मूमे॒व तेन॑ यज॑मानो दु॒हे
यदासी॑नः श॒स॑ति॒ तस्मा॑दि॒तःप्र॑दानं दे॒वा उप॑
जीव॑न्ति॒ यत्तिष्ठ॑न्प्रतिगृणाति॒ तस्मा॑द॒मुतःप्र॑दानम्मनु॒ष्या
उप॑ जीव॑न्ति॒ यत्प्रा॑डासी॑नः श॒स॑ति॒ प्र॒त्यङ्घ्रि॑ष्ठ॒न्प्रतिगृणा॑ति॒
तस्मा॑त्प्रा॒चीन॑ रे॒तो धी॑यते प्र॒तीचीः॑ प्र॒जा जा॑यन्ते॒ यद्वै
होता॑ध्व॒र्युम॑भ्या॒ह्वय॑ते॒ वज्र॑मे॒नम॑भि प्र॒ वर्त॑यति॒ परा॒डा वर्त॑ते॒
वज्र॑मे॒व तन्नि॑ करोति॥ [41]

र॒क्ष॒स्व भ्रात॑र्व्य॒स्योद॑श च॥10॥

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि॒ वा॒ख्वस॑द॒सि वा॒क्पा॒भ्यां त्वा
ऋ॒तुपा॒भ्याम॑स्य॒ य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्या॑ध्य॒ख्याभ्यां॑ गृ॒ह्णाम्यु॒पया॒मगृ॑हीतो
ऽस्य॒त॒सद॑सि॒ च॒ख्षु॒ष्पाभ्यां॑ त्वा॒ ऋ॒तुपा॒भ्याम॑स्य॒ य॒ज्ञस्य॑
ध्रु॒वस्या॑ध्य॒ख्याभ्यां॑ गृ॒ह्णाम्यु॒पया॒मगृ॑हीतोऽसि॒ श्रु॒त॒सद॑सि
श्रो॒त्रपा॒भ्यां त्वा॒ ऋ॒तुपा॒भ्याम॑स्य॒ य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्या॑ध्य॒ख्याभ्यां॑

गृह्णामि देवेभ्यस्त्वा विश्वदेवेभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो
विष्णवुरुक्रमैष ते सोमस्त९ रख्यस्व [42]

तं ते दुश्चख्या मावं ख्यत् मयि वसुः पुरोवसुर्वाक्पा
वाचंम्मे पाहि मयि वसुर्विदद्वसुश्चख्युष्पाश्चख्युर्मै पाहि
मयि वसुः संयद्वसुः श्रोत्रपाः श्रोत्रंम्मे पाहि भूरसि
श्रेष्ठो रश्मीनाम्प्राणपाः प्राणंम्मे पाहि धूरसि श्रेष्ठो
रश्मीनामपानपा अपानंम्मे पाहि यो न इन्द्रवायू
मित्रावरुणावश्विनावभिदासंति भ्रातृव्य उत्पिपीते शुभस्पती
इदमहं तमधरम्पादयामि यथेन्द्राहमुत्तमश्चेतयानि॥ [43]

इषाऽथ त्वा त्रयोदश च॥11॥

प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तरति वाजंकर्मभिः।
यस्य त्व९ सख्यमाविथ। प्र होत्रे पूर्वं वचोऽग्नये भरता
बृहत्। विपां ज्योतींषि बिभ्रते न वेधसे। अग्ने त्री ते
वाजिना त्री षधस्था तिस्रस्तै जिह्वा ऋतजात पूर्वीः। तिस्र
उ ते तनुवो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन्। सं
वां कर्मणा समिषा [44]

हिनोमीन्द्राविष्णू अपंसस्पारे अस्य। जुषेथां यज्ञं द्रविणं च

धत्तमरिष्टैर्नः पृथिभिः पारयन्ता। उभा जिग्यथुर्न परां जयेथे
 न परां जिग्ये कतरश्चनैनौः। इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा
 सहस्रं वि तदैरयेथाम्। त्रीण्यायूँषि तव जातवेदस्तिस्त्र
 आजानीरुषसस्ते अग्ने। तामिर्देवानामवो यख्षि विद्वानथ
 [45]

भव यजमानाय शं योः। अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या ख्षेति
 विदथा कविः। स त्रीँरेकादशाँ इह। यख्षच्च पिप्रयच्च
 नो विप्रो दूतः परिष्कृतः। नभन्तामन्युके समे। इन्द्राविष्णू
 दृँहिताः शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्रथिष्टम्। शतं वर्चिनः
 सहस्रं च साकँ हथो अप्रत्यसुरस्य वीरान्। उत माता
 महिषमन्वेनदमी त्वां जहति पुत्र देवाः। अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो
 हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितुरं वि क्रमस्व॥ [46]

॥ हरिः ओम्॥ तैत्तिरीयसंहिता तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

अग्ने तेजस्विन्वायुर्वसवस्त्वेतद्वा अपां वायुरसि प्राणो नाम देवा वै यद्यज्ञेन न प्रजापतिर्देवासुरानायुर्दा एतय्युवान्
 सूर्या देव इदम्वैकादश॥11॥ अग्ने तेजस्विन्वायुरसि छन्दसां वीर्यं मातरंश्च षड्विंशत्॥36॥ अग्ने तेजस्विःश्रिकितुषं
 दधातु॥ हरिः ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>